

Joves de poble: entre la llibertat de la naturalesa i la marginalitat del suburbi

Ponència al Congrés de la Joventut de Catalunya, tardor 2006

Ignasi Aldomà Buixadé, Universitat de Lleida

Vist des de Barcelona o vist des de la gran ciutat, sembla que la definició de la ruralitat no presenta cap dubte. Allí on s'acaba la ciutat comença el camp, la ruralitat. Els qui no viuen a ciutat, viuen al camp, són els rurals.

Al mateix temps, aquesta no-ciutat no és un espai físic insuls, sinó que el concepte de ruralitat que se'n desprèn s'impregna de tot un seguit de clixés. Són els que es recullen quan la gent de ciutat visita el camp o l'àmbit rural, en el qual venen a buscar un àmbit complementari a les sensacions de la gran ciutat. Així, la ruralitat apareix com un entorn de silenci, de ritme de vida pausat, de proximitat a la naturalesa, de productes poc contaminats, de relacions personals de proximitat, d'un sentit d'apartinença a una comunitat,...

Alguna cosa deuen de tenir de cert aquests clixés (almenys pels barcelonanes o urbanites), perquè alguna gent de ciutat repeteix en els seves visites al camp i alguns pocs ho fan amb insistència. Mentre uns altres urbans, molts pocs certament (els històrics neorurals i els actuals urbans ruralitzats), arriben a posar valors urbans i valors rurals sobre els dos costats diferents de les balances i acaben abandonant la ciutat per abraçar els valors que els hi ofereix el camp.

Ara bé, existeix realment una ruralitat social diferenciada de la ciutat, o es tracta senzillament de certs ambients que complementen la vida urbana?. Existeixen realment uns valors rurals, o es tracta senzillament d'emanacions ideològiques urbanes que troben un medi físic adequat en entorns dits rurals?. Es pot dibuixar realment una ruralitat en positiu, que no vingui estrictament definida per la no ciutat?. Existeix l'Arcàdia rural o alguna cosa que se li assembli?.

Deixarem la qüestió sense resposta, perquè la capacitat d'imaginació i recreació personal doni les pròpies respostes.

Vist des del que es considera ruralitat, des de la gent que viu permanentment en l'Arcàdia rural enyorada, aquestes qüestions provoquen una certa perplexitat, i les respostes no poden ser sinó força escèptiques. Perquè?, doncs perquè la ruralitat senzillament no existeix.

- Les comunicacions i les transformacions tecnològiques i culturals incideixen de fa temps en les societats rurals i els qui no han emigrat durant tot el segle XX a la recerca de les oportunitats urbanes han acabat també amb una mentalitat i uns valors urbans. Les aspiracions i els mites culturals dels joves de poble són fonamentalment els mateixos de la ciutat.

- Fa uns anys els habitants dels pobles i masies anaven potser una vegada a la setmana a la ciutat, ara hi van cada dia per cinquanta motius. La societat rural local ha passat a ser societat urbana comarcal i els joves forgen el seu cercle de relacions i idees en els instituts i les activitats comarcals.

(mapa de la xarxa de ciutats)

- Sí que fa uns anys l'agricultura era la feina que identificava la ruralitat, ara l'activitat agrària és minoritària i les feines del camp prenen un perfil cada cop més industrial, i els pocs joves que encara voldrien fer de pagesos pateixen el desassossec d'una feina sense un futur clar.

(pes de l'activitat agrària entre la població juvenil)

No solament la ruralitat no existeix, sinó que el que volen i necessiten els anomenats rurals i particularment els joves que viuen en aquest medi urbà poc dens és senzillament ser urbans, que no vol dir exactament viure a ciutat o a la gran ciutat.

Si alguna cosa singularitza i, al mateix temps, neguiteja els joves de masia o de poble és precisament la manca d'oportunitats urbanes. I aquesta manca d'oportunitats es troba vinculada fonamentalment als inconvenients de la poca densitat del poblament i les distàncies, una deficiència que no és fàcil de resoldre. És des d'aquest punt de vista que es pot parlar d'una certa especificitat rural, i és des d'aquest punt de vista que es poden imaginar algunes intervencions i polítiques específiques per als joves de masies, pobles o comarques poc poblats.

Durant la infància, la família, l'escola i la vida de poble cobreixen bona part de les necessitats personals. Potser els llocs més apartats pateixen limitacions a l'hora d'oferir ensenyaments o pràctiques complementàries de música, esports i altres que ajuden a formar els més petits; però les àrees poc poblades ofereixen encara una llibertat que no es troba a les ciutats.

Amb l'adolescència, els amics, el grup, l'exterior, esdevenen tant o més importants que la família i aquí les masies i pobles comencen a presentar mancances. Perquè?; doncs, senzillament perquè o bé no hi ha ni els joves necessaris per formar un grup o bé perquè hi ha molts pocs grups o amics per triar.

(mapa gruixos generacionals per municipis).

- Els instituts i la comarca ofereixen el marc idoni per a l'enriquiment de la vida adolescent o de la primera joventut; però això naturalment requereix un esforç de relació important, que no sempre es vol o s'està en condicions de fer. O bé els pares han de fer de taxistes permanents i trencar l'espontaneïtat de la relació, o bé els joves s'han d'exposar als perills continus d'una moto o un volant molt primerencs (perquè la bicicleta ja no ens serveix). I aquest és un camp que requeriria de moltes més reflexions i de moltes millores, per les quals no totes les àrees que es poden dir rurals presenten tampoc les mateixes condicions.

- No totes les ciutats-comarcals tenen les mateixes opcions a l'hora de triar instituts i ambients. A les més metropolitanes el ventall de l'oferta juvenil s'amplia i els pares encarrilen als joves segons les seves preferències ideològiques o culturals, mentre a les més petites tothom fa cap al mateix sac. A les primeres es produeix el que podríem dir una selecció classista que redueix l'univers vivencial del jove; però enmig d'una societat en general classista això pot representar una bona adaptació. Mentre, a les segones els joves coneixen més tots els colors; però també poden quedar més fàcilment enlluernats i atrapats en carrerons sense sortida.

(mapa de gruixos generacionals per ciutats-comarca).

La densitat humana diferencial de les àrees dites rurals no afecta només aspectes estretament relacionats amb la quantitat, sinó que té també algunes implicacions més socials i/o ideològiques. Així, els adolescents que descobreixen el món en un medi urbà poc dens també construeixen algunes de les seves propostes de món (i propostes personals) en funció d'algunes condicions particulars d'aquest medi, i d'aquí venen les interpel·lacions més sèries que avui dia viuen els joves de poble i d'aquí ve el títol que s'ha volgut donar a la ponència.

Tal com s'ha volgut posar de relleu, els joves de poble i de masia viuen enmig d'una dinàmica que és general i és urbana; però la seva situació en un determinat hàbitat pot orientar-los cap a una vivència molt limitada d'aquesta realitat.

- Si l'adolescent o el jove no surten de l'ambient de poble quedaran atrapats en l'ambient local, i aquest ambient pot tenir, en el context de la ciutat comarcal, característiques molt diferents; pot ser el d'un barri residencial burgès o pot ser el d'un barri suburbial, perquè és cap aquí que evolucionen els nostres pobles o masies. La preservació d'un mínim de caliu humà local i de relacions de proximitat pot ajudar encara a preservar de la presència de marginalitat juvenil als pobles; però cal assumir per això (des de la societat i les administracions locals) els riscos de les transformacions socials en curs.
- I si els joves surten de l'ambient del poble, que és la circumstància més normal, les opcions que es prenguin dependran també de les que s'ofereixin, i aquí la societat i les institucions comarcals tenen un llarg camí a recórrer. Alguns àmbits comarcals no són gaire més grans que els d'un poble gran i les dinàmiques socials resulten molt comparables.

No es pot deixar d'esmentar aquí, el fet que molts joves acaben deixant el poble o la comarca per motius d'estudi. Això no vol dir que marxin els més llestos i responsables i es quedin els més tontos i destralers; però significa un empobriment evident dels àmbits juvenils rurals. I les conseqüències es deixen notar en els grups de joves d'edat més avançada, als de la vintena o la trentena, si és que a aquests darrers encara se'ls hi vol dir joves.

Compte, doncs, amb els nous suburbis rústics!; amb els espais de marginalitat dura relacionada amb la droga o l'alcohol, o amb els espais de manca de formació, manca d'inserció laboral o manca de responsabilitat social, on s'accentua una manca de valors que és força general.

La referència als valors resulta al cap i a la fi obligada, perquè en és en aquests que s'ha de recolzar qualsevol acció humana o juvenil voluntarista. Però no voldria fer un incís ara en la necessitat de solidaritat, generositat, esforç, responsabilitat i altres valors dels quals els joves i no tant joves anem molt mancats, sinó en com estimular tots aquests valors a partir d'una resposta positiva a les condicions que han de viure els joves en un medi urbà poc dens.

I quines condicions i circumstàncies ofereix l'anomenada ruralitat o urbs menys densa per engrescar els joves?. Doncs, senzillament, retrobar la llibertat de la naturalesa.

Aire, aigua, terra, plantes, animals acompanyen de prop la vida d'aquests àmbits i ofereixen un món immens per descobrir; des de la ciència, des de la tecnologia, des de l'esport, des de l'agricultura o d'altres activitats productives; possibilitats per tots i per a tots els gustos, però amb un esperit comú...

Amb la industrialització de l'agricultura i les activitats rurals els adults de les àrees rurals han perdut bona del contacte i coneixement del propi territori i ara les seves activitats amenacen els equilibris i la subsistència del planeta. Ara cal la rebel·lia dels joves per redescobrir-los:

- Redescobrir i tenir cura de les espècies en perill d'extinció.
- Mimar els espais naturals.
- Redescobrir el gust de les pomes, els tomàquets, la llet i la carn.
- Augmentar la diversitat de les produccions i serveis del camp.
- Elaborar uns productes agraris que contribueixin a la salut de les persones.
- Recuperar la qualitat de les aigües i del terra.
- Complaure's en uns paisatges rics d'ensenyaments i de diversitat.....

Els joves de les ciutats grans i les àrees urbanes denses han d'esquatar els vells edificis abandonats per a recrear els seus espais de llibertat i manifestar la seva rebel·lia. Els joves de les àrees urbanes menys denses tenen un univers interminable de feines i activitats per explotar la llibertat natural del planeta. I no solament és una feina per ells, és també una feina que crida al manteniment de les arrels i/o al retorn dels joves universitaris que han marxat del poble i també a la implicació dels joves de les grans ciutats;.... hi ha feina i espai per tots.

Tot plegar, potser sí que les àrees urbanes menys denses contenen l'Arcàdia tan buscada de fa anys; la imaginació personal és lliure. En qualsevol cas, és una Arcàdia on s'escauen formes de vida diferents i difícilment imaginable

sense ordinadors, noves tecnologies i una interrelació intensa i constant amb les metròpolis i ciutats; és una Arcàdia de gent irremissiblement urbana.

Naturalment, aquesta és una empresa de llibertat personal i com a tal poc susceptible de controls i traves.

- Com a la gran ciutat, aquesta és una empresa que per als joves presenta la dificultat d'accés al territori per les través que representa la propietat privada. Però aquesta és una dificultat que pot ser menor a les àrees rurals.
- I és també una empresa a la qual no s'escau gens el clientelisme amb el qual els poders públics s'acostumen a aproximar a les organitzacions i iniciatives civils, i aquest és un risc especialment present a les àrees anomenades rurals.

Esperem, doncs, que els animadors i responsables juvenils sapiguin trobar el to de les formes i organitzacions que s'escauen per deixar florir el prat rural.

Lleida, a 5 d'octubre de 2006